

**Asia C-584/23****Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen  
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä****Jättämispäivä:**

21.9.2023

**Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:**

Juzgado de lo Social n.º 3 de Barcelona (Espanja)

**Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:**

18.9.2023

**Kantajat:**

Asepeyo Mutua Colaboradora de la Seguridad Social n.º 151

KT

**Vastaja:**

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)

• Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS)

Alcampo S. A., Supermercados Sabeco, S. A:n seuraaja

**Pääasian kohde**

Sosiaaliturva – Työtapaturma – Työtapaturmasta johtuvan pysyvän täyden työkyvyttömyyden perusteella maksettu eläke – Eläkkeen laskeminen – Eläkkeen perusmäärä silloin, kun kyse on työajan lyhentämisestä alaikäisen lapsen hoitamista varten – Miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaate sosiaaliturvaa koskevista kysymyksissä – Sukupuoleen perustuva välillinen syrjintä

**Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeusperusta**

Tulkintaa koskeva ennakkoratkaisupyynnö – SEUT 267 artikla – Kansallisten sosiaaliturvasäännösten yhdenmukaisuus unionin primaarioikeuden sekä

direktiivien 79/7/ETY ja 2006/54/EY kanssa – Sukupuoleen perustuva välillinen syrjintä

### **Ennakkoratkaisukysymykset**

- 1) Onko 22.6.1956 annetun asetuksen 60 §:ään sisältyvä Espanjan oikeussääntö, joka koskee työtapaturmasta johtuvan pysyvän työkyvyttömyyden perusteella maksettavien etuuksien perusmäärän laskemista, ristiriidassa miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä 19.12.1978 annetun neuvoston direktiivin 79/7/ETY 4 artiklassa ja miesten sekä naisten yhtäläisten mahdollisuuksien ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta työhön ja ammattiin liittyvissä asioissa 5.7.2006 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/54/EY(uudelleenlaadittu toisinto) 5 artiklassa säädetyn unionin oikeuden kanssa siinä tapauksessa, että kyse on sukupuoleen perustuvasta välillisestä syrjinnästä, koska valtaosin juuri naiset lyhentävät työaikaansa alaikäisten lasten hoitoa varten, ja näin ollen heille myönnetty etuus on selvästi pienempi?
- 2) Kun otetaan huomioon, että Espanjan oikeussäännössä, jossa säädetään työtapaturmasta johtuvan pysyvän työkyvyttömyyden perusteella maksettavien etuuksien laskentatavasta – 22.6.1956 annetun asetuksen 60 §:n 2 momentti –, otetaan huomioon tapaturman sattuessa tosiasiallisesti maksettu palkka, ja että Espanjan julkisessa sosiaaliturvajärjestelmässä säädetään maksuperusteisena perhe-etuutena – yleisen sosiaaliturvalain (Ley General de la Seguridad Social) 237 §:n 3 momentti –, että työntekijöihin sovellettavien sääntöjen (Estatuto de los Trabajadores) 37 §:n 6 momentin mukaisen, alaikäisen lapsen hoitoa varten myönnetyn lyhennetyn työajan kahden ensimmäisen vuoden aikana [maksuja] korotetaan [laskennallisesti] 100 prosenttiin, ja että tilastotietojen perusteella 90 prosenttia työajan lyhentämistä hakevista henkilöistä on naisia, ovatko edellä mainitut Espanjan oikeussäännöt ristiriidassa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 8 artiklan, Euroopan unionin perusoikeuskirjan 21 ja 23 artiklan, direktiivin 79/7/ETY 4 artiklan ja direktiivin 2006/54/EY 5 artiklan kanssa ja merkitsevätkö ne sukupuoleen perustuvaa välillistä syrjintää?

### **Unionin oikeussäännöt, joihin viitataan**

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 8 artikla

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 21 ja 23 artikla

Miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä 19.12.1978 annetun neuvoston direktiivin 79/7/ETY 1, 3 ja 4 artikla

Miesten ja naisten yhtäläisten mahdollisuuksien ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta työhön ja ammattiin liittyvissä asioissa (uudelleenlaadittu toisinto) 5.7.2006 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/54/EY 1, 2, 5, 7 ja 9 artikla

Tuomio 16.7.2009, Gómez-Limón Sánchez-Camacho (C-537/07, EU:C:2009:462, 58–62 kohta)

Tuomio 18.9.2019, Ortiz Mesonero (C-366/18, EU:C:2019:757).

### **Kansalliset oikeussäännöt, joihin viitataan**

Työtaturmalainsäädännön uudelleenlaaditun toisinnon ja sen täytäntöönpanoasetuksen hyväksymisestä 22.6.1956 annetun asetuksen (Decreto de 22 de junio de 1956 por el que se aprueba el texto refundido de la legislación de accidentes del trabajo y Reglamento para su aplicación) sen osan, jonka otsikko on ”Työtaturmavakuutuksesta annetun asetuksen soveltaminen”, 60 §

Työntekijöihin sovellettavista säännöistä annetun lain (Ley del Estatuto de los Trabajadores) uudelleenlaaditun toisinnon, joka hyväksyttiin 23.10.2015 annetulla kuninkaan asetuksella 2/2015, 37 §:n 6 momentti

Yleisen sosiaaliturvalain (Ley General de la Seguridad Social) uudelleenlaaditun toisinnon, joka hyväksyttiin 30.10.2015 annetulla kuninkaan asetuksella 8/2015, 237 §:n 1 ja 3 momentti (sellaisena kuin ne olivat voimassa ennen viimeksi mainitun momentin muuttamista kuninkaan asetuksella 2/2023)

### **Yhteenveto pääasian tosiseikoista ja menettelystä**

- 1 KT (jäljempänä naispuolinen työntekijä) työskenteli Supermercados Sabeco -yrityksessä (jäljempänä yritys) kassanhoitajana. Hän työskenteli 2.1.2008 lähtien työntekijöihin sovellettavista säännöistä annetun lain (Ley del Estatuto de los Trabajadores) uudelleenlaaditun toisinnon 37 §:n 6 momentin nojalla lyhennetyin työajan järjestelmän mukaisesti 50 prosenttia säännöllisestä työajasta hoitaakseen alle 12-vuotiasta lastaan. Työajan lyhennys alaikäisen lapsen hoitamista varten päättyi 6.10.2019.
- 2 Naispuoliselle työntekijälle sattui 13.4.2019 työtaturma, jossa hän kaatui työpaikallaan ja joka ei alun perin edellyttänyt minkäänlaista sairauslomaa mutta joka lopulta johti 29.10.2019 alkaen tilapäiseen työkyvyttömyyteen. Erilaisten vammoihin liittyneiden ja leikkaushoitoa vaatineiden komplikaatioiden vuoksi Instituto Nacional de la Seguridad Social (kansallinen sosiaaliturvalaitos,

jäljempänä INSS) teki 2.8.2021 päätöksen, jossa todettiin, että naispuolinen työntekijä on pysyvästi täysin työkyvytön työskentelemään tavanomaisessa ammatissaan ja että hänellä on oikeus eläkkeeseen, jonka määrä on 75 prosenttia perusmäärästä, joka 22.6.1956 annetun Espanjan asetuksen 60 §:n 2 momentin mukaan lasketaan henkilölle, jolle tapaturma sattui, tapaturman sattua maksetun todellisen palkan perusteella ja jonka määräksi vahvistettiin 8 341,44 euroa vuodessa. Sekä keskinäisen vakuutusyhtiön Asepeyo Mutua Colaboradora de la Seguridad Social n.º 151:n (jäljempänä keskinäinen vakuutusyhtiö) että naispuolisen työntekijän tästä päätöksestä tekemät oikaisuvaatimukset hylättiin 10.2.2022.

- 3 Nyt käsiteltävän asian yhteydessä on nostettu kaksi kannetta, jotka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on yhdistänyt ja joista toisen on nostanut keskinäinen vakuutusyhtiö, joka riitauttaa kanteellaan edellisessä kohdassa tarkoitetun INSS:n päätöksen sillä perusteella, että se katsoo naispuolisen työntekijän vammojen olevan pysyviä vammoja, jotka eivät aiheuta työkyvyttömyyttä eivätkä näin ollen johda pysyvään työkyvyttömyyteen, ja toisen naispuolinen työntekijä, jonka työsuhde yritykseen oli päättynyt irtisanomiseen 14.6.2019. Ennakkoratkaisupyyntö ei koske keskinäisen vakuutusyhtiön nostamaa kannetta.

#### **Pääasian asianosaisten tärkeimmät perustelut**

- 4 Naispuolinen työntekijä vaatii kanteessaan hänelle sillä perusteella, että hän on työtapaturman vuoksi pysyvästi täysin työkyvytön työskentelemään tavanomaisessa ammatissaan, maksettavan eläkkeen perusmäärän vahvistamista siten, ettei hänen työaikansa lyhentämistä 50 prosenttiin lapsen hoitamista varten oteta huomioon eli että hänen palkkansa otetaan tältä osin huomioon 100-prosenttisena ja että eläkkeen perusmäärä on 1 353 euroa kuukaudessa eli 16 236 euroa vuodessa (eikä 8 341,44 euroa vuodessa, kuten INSS:n oli 2.8.2021 tekemässä päätöksessä vahvistanut). Naispuolinen työntekijä katsoo, että jos tosiasialliseen työaikaan perustuva pienempi palkka otettaisiin huomioon, kyseessä olisi sukupuoleen perustuva välillinen syrjintä, koska 90 prosenttia henkilöistä, jotka hakevat työajan lyhentämistä alaikäisen lapsen hoitamista varten, on naisia. Hän väittää, että näennäisesti puolueeton säännös, jossa säädetään perusmäärän laskentatavasta, aiheuttaa näin ollen vahinkoa naisille ja asettaa heidät erityisen epäedulliseen asemaan miehiin verrattuna ja on sen vuoksi ristiriidassa direktiivin 79/7 kanssa.
- 5 INSS puolustaa 2.8.2021 tehtyä päätöstä ja väittää, että naispuolisen työntekijän eläkkeen perusmäärä laskettiin yrityksen antamaan ja keskinäisen vakuutusyhtiön vahvistamaan palkkatodistukseen sisältyvien tietojen perusteella.
- 6 INSS väittää, että jos tapaturma olisi sattunut työajan lyhentämisyksikön kahden ensimmäisen vuoden aikana – uudelleenlaaditun yleisen sosiaaliturvalain (Ley General de la Seguridad Social) 237 §:n 3 momenttiin kuninkaan asetuksella

2/2023 tehdystä muutoksesta alkaen kolmen ensimmäisen vuoden aikana –, perusmäärää laskettaessa huomioon otettava maksuperuste olisi vastannut 100:a prosenttia siitä määrästä, joka työntekijälle olisi maksettu ilman kyseistä työajan lyhentämistä, mutta koska työajan lyhennyksen alkamisesta oli kulunut yli kaksi vuotta, huomioon otettavana maksuperusteena käytettiin tosiasiallista eli lyhennettyä työaikaa vastaavaa maksuperustetta. Tästä syystä INSS katsoo, että oli täysin perusteltua vahvistaa julkisesta sosiaaliturvajärjestelmästä maksettavien etuuksien määrä osa-aikaisen työntekijän tosiasiallisen ansiotulon perusteella ilman, että työajan lyhentäminen alaikäisen lapsen hoitamista varten oikeuttaisi tekemään erilaisen ratkaisun kuin se, joka ilmenee unionin tuomioistuimen 16.7.2019 antaman tuomion Gómez-Limón Sánchez-Camacho (C-537/07, EU:C:2009:462) 58 ja 59 kohdasta. INSS katsoo näin ollen, että nyt käsiteltävässä asiassa ei sovelleta unionin primaarioikeutta (SEUT 8 artikla ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 21 ja 23 artikla) eikä johdettua oikeutta (direktiivi 79/7, direktiivi 2010/18 tai tällä hetkellä voimassa oleva direktiivi 2019/1158).

- 7 Keskinäinen vakuutusyhtiö, joka on myös vastaajana menettelyssä, jossa kantajana on naispuolinen työntekijä, riitauttaa tämän vaatimuksen ja väittää, että perusmäärä laskettiin yrityksen antaman palkkatodistuksen mukaisen tosiasiallisen palkan perusteella. Se katsoo, että erilainen järjestelmä ei perustu mihinkään sellaiseen edellytykseen tai olosuhteeseen, joka voisi johtaa naispuolisten työntekijöiden syrjintään tai epäedulliseen kohteluun.

### **Yhteenveto ennakkoratkaisupyynnön perusteista**

- 8 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan Espanjan oikeussäännössä (22.6.1956 annetun asetuksen 60 §:n 2 momentti) säädetään, että työtapaturmasta johtuvan pysyvän työkyvyttömyyden perusteella maksettavien etuuksien perusmäärä pohjautuu siihen palkkaan, jota työntekijä sai tapaturman sattuessa, koska se lasketaan maksuperusteena käytetyn tosiasiallisen työajan mukaan. Tämä merkitsee, että jos työntekijä on käyttänyt oikeutta työajan lyhennykseen lapsen hoitamista varten, huomioon otetaan tällaista lyhennystä vastaava palkka, mikä käsiteltävässä asiassa johti naispuolisen työntekijän osalta 50 prosentin vähennykseen ja vaikutti näin ollen vastaavasti perusmäärään.
- 9 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa unionin tuomioistuimen 16.7.2009 antamaan tuomioon Gómez-Limón Sánchez-Camacho (C-537/07, EU:C:2009:462) – erityisesti kyseisen tuomion 60–62 kohtaan – ja toteaa sen perusteella yhtäältä, että direktiivissä 79/7 ei velvoiteta missään tapauksessa jäsenvaltioita myöntämään erityisiä sosiaaliturvaetuuksia henkilöille, jotka ovat kasvattaneet lapsiaan, ja toisaalta, että nyt käsiteltävässä asiassa ei voida soveltaa BUSINESSEUROOPEN, UEAPME:n, CEEP:n ja EAY:n tekemän vanhempainvapaata koskevan tarkistetun puitesopimuksen täytäntöönpanosta ja direktiivin 96/34/EY kumoamisesta 8.3.2010 annettua neuvoston direktiiviä 2010/18/EU. Samoin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, ettei tässä tapauksessa ole kyse myöskään kokoaikaisen työsopimuksen muuttamisesta osa-

aikaiseksi, joten Euroopan teollisuuden ja työnantajain keskusjärjestön (UNICE), julkisten yritysten Euroopan keskuksen (CEEP) ja Euroopan ammatillisen yhteisjärjestön (EAY) tekemästä osa-aikatyötä koskevasta puitesopimuksesta 15.12.1997 annettua neuvoston direktiiviä 97/81/EY ei voida soveltaa.

- 10 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan edellisessä kohdassa mainitussa tuomiossa ei kuitenkaan arvioitu, voiko sosiaaliturvan kannalta merkityksellinen Espanjan oikeussääntö johtaa sukupuoleen perustuvaan välilliseen syrjintään, sillä tällaista väitettä ei esitetty. Myöskään tilastollista tekijää, joka koskee alaikäisten lasten hoitoa varten tehtyjen työajan lyhentämistä koskevien hakemusten vaikutuksia sukupuolen mukaan, ei ole tarkasteltu.
- 11 Yleisen sosiaaliturvarahaston (Tesorería General de la Seguridad Social, jäljempänä TGSS) toimittamien tilastotietojen mukaan 224 513 henkilöä teki yhtäjaksoisesti vuosina 2020–2022 lyhennettyä työaikaa työntekijöihin sovellettavista säännöistä annetun lain (Ley del Estatuto de los Trabajadores) uudelleenlaaditun version 37 §:n 6 momentin nojalla. Heistä 22 110 oli miehiä (9,85 %) ja 202 403 naisia (90,15 %). Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan kyse on siitä, voiko sosiaaliturvan kannalta näennäisesti puolueeton säännös, joka kuitenkin vaikuttaa kielteisesti erittäin suureen osaan naisista, koska valtaosin juuri naiset käyttävät oikeutta työajan lyhennykseen, johtaa sukupuoleen perustuvaan välilliseen syrjintään.
- 12 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa lisäksi, että niissä tapauksissa, joissa kokopäiväisyys hyväksytään laskennalliseksi maksuperusteeksi (ajanjakso, joka työntekijän pysyvän työkyvyttömyyden toteamishetkellä oli lapsen hoitamista varten käytetyn työajan lyhennysjakson kaksi ensimmäistä vuotta ja uudelleen laaditun yleisen sosiaaliturvalain 237 §:n 3 momenttiin kuninkaan asetuksella 2/2023 tehdystä muutoksesta alkaen kolme vuotta), lyhennetyt työajan perusteella lasketun eläkkeen ja 100-prosenttisen huomioon otetun (laskennallisen) työajan perusteella maksetun eläkkeen välisen erotuksen kustannukset (sosiaaliturvalaitokselle itselleen aiheutuvat kustannukset) katsotaan lain mukaan julkisiksi maksuperusteisiksi etuuksiksi, eikä niistä aiheudu kustannuksia yrityksille eikä keskinäisille vakuutusyhtiöille. Tätäkään näkökohtaa ei tarkasteltu unionin tuomioistuimen 16.7.2019 antamassa tuomiossa Gómez-Limón Sánchez-Camacho (C-537/07, EU:C:2009:462).
- 13 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa mahdollisuuteen, että tämä etuus jäisi direktiivin 79/7 soveltamisalan ulkopuolelle (3 artiklan 2 kohta), koska kyseessä on perhe-etuus. Se katsoo, että vaikka kyseessä on perhe-etuus, mainitun direktiivin soveltamisalaan kuuluva riski eli työtapaturma on kuitenkin ensisijainen. Sen näkemyksen mukaan kyse on siis maksuperusteisesta julkisesta etuudesta, joka kattaa direktiivissä 79/7 säädetyn riskin. Vaikka etuus on näennäisesti puolueeton, koska se on tarkoitettu kaikille henkilöille sukupuolesta riippumatta, tilastotietojen mukaan sillä on ylivoimaisesti kielteisin vaikutus naisiin: etuus on paljon pienempi – käsiteltävässä asiassa 50 prosenttia pienempi – niiden naisten osalta, jotka ovat käyttäneet oikeutta työajan lyhennykseen ja

joille maksetaan eläkettä työtaturmasta johtuvan pysyvän työkyvyttömyyden perusteella.

- 14 Edellä esitetyn perusteella ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että sen käsiteltäväksi saatetun asian ratkaisemiseksi on tarpeen esittää nyt käsiteltävänä oleva ennakkoratkaisupyyntö.

TYÖASIAKIRJA